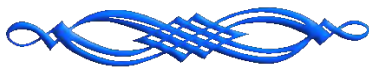

- розвитку. Напрямок «Мистецтвознавство»: збірник наукових праць. Рівненський державний гуманітарний університет та Інститут культурології Національної академії мистецтв України. Випуск № 38. Рівне, 2021. С. 88-94.*
2. Задорожна Т. Стильові модифікації жанру української академічної пісні: герменевтичний дискурс. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск № 55. Дрогобич, 2022. С. 80-88.
 3. Кравченко О. Український гурт Kalush здобув перемогу на Євробаченні. Lb.ua. Дорослий погляд на світ. 15 травня 2022. URL: https://lb.ua/culture/2022/05/15/516761_ukrainskiy_gurt_kalush_zdobuv.html
 4. Ляшенко А. Олександр Пономарьов – біографія і повна кар'єра поп-зірки 90-х. Знай UA. 6 грудня 2016. URL: <https://znaj.ua/show-business/186224-oleksandr-ponomarov-biografiya-i-povna-kar-yera-pop-zirki-90-h>

Петер ЗАЯЦ

*магістр музичного мистецтва,
викладач початкової мистецької школи
у м. Спішска Нова Вес
Спішска Нова Вес, Словаччина
peter.zajac@zussnv.sk*

Peter ZAJAC

*Master of Music Arts,
Teacher at the Primary Art School in Spišská Nová Ves
Spišská Nová Ves, Slovakia
peter.zajac@zussnv.sk*

**ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ «БІЯЦОВЧАНКА»
У РЕГІОНІ СПІШ (СЛОВАЧЧИНА)**

**CREATIVE ACTIVITIES OF THE BRASS BAND «BIYATSOVCHANKA»
IN THE SPIS REGION (SLOVAKIA)**

Духовий оркестр «Біяцовчанка» виник як справжній «паросток» найдавнішого духового оркестру в регіоні Спіш «Ордов'янка». Не дивлячись на те, що про колектив існують відносно строгі офіційні історичні записи, він має багаті мистецькі традиції. Діяльність народного духового оркестру «Біяцовчанка» можна розділити на три основні напрямки – культурні та громадські заходи, релігійні заходи та конкурси і огляди.

Мета тез – висвітлити культурно-історичні передумови та соціокультурні чинники становлення та розвитку духового оркестру «Біяцовчанка» у регіоні Спіш (Словаччина).

Від початку існування народний духовий оркестр в Біяцовцях завдяки своїй діяльності збагачує та прикрашає різні культурні акції, які проводить муніципалітет або інші організаційні підрозділи. Вперше народний духовий оркестр «Біяцовчанка» виступив перед Будинком культури під час виборів, що відбулись 5-6 червня 1981 року. З тієї ж нагоди колектив також грав і в сусідніх селах Ордзовани, Понградовце та Поляновце. Це був хороший досвід та натхнення для подальших публічних виступів. А їх у подальшому (з більшою чи меншою регулярністю) було багато: святкування Міжнародного жіночого дня, святкування Міжнародного дня захисту дітей, святкування Дня матері, святкування 1-го травня (процесія у Спішському Підграді), карнавальні марші та гуляння, ліхтарні ходи, щорічні зустрічі фермерських кооперативів, шкільні заходи, спортивні акції, змагання пожежників, різноманітні виставки (наприклад, малих фермерських господарств), свято урожаю, фольклорні фестивалі, зустрічі корінних жителів, колядки біля муніципальної ялинки, зустрічі Різдва та Нового року, гра іноземним туристам та гостям, які відвідують цікаві місця у Спіші (замок Спіш, Словацький рай - Чінгов, Високі Татри) тощо. Варто також згадати і виступи за кордоном: Польща, Німеччина, Україна, Чехія. Найважливішою культурною подією, яка в даний час регулярно проводиться в Біяцовцях є День Святого Губерта. Захід був заснований у 2000 році з метою відродження та пропагування мисливських традицій. Головними організаторами є три районні мисливські товариства – Спішська Нова Вес, Гельніца та Левоча. Місце проведення – територія біяцовського палацу. Постійним учасником є також місцевий народний духовий оркестр, який на даному заході виступає на чотирьох етапах – вітаючи учасників перед муніципальним будинком (оркестрові композиції), хода до палацу (марші, супроводи мажореток), Свята Меса та концертні виступи в рамках культурної програми.

Населення села Біяцовце здебільшого належить до християн. Проявів інших релігій тут не було. Звичайно, цей факт також відображається і на діяльності духового оркестру. Усі члени є віруючими і з великим натхненням репетирують релігійні композиції, які вони потім виконують на різних церковних заходах. Особливо це урочисті Святі Меси під час важливих подій та свят, які найчастіше проводяться на подвір'ї церкви чи семінарії (храмове свято, миропомазання, примісії), де присутня велика кількість віруючих, а також надзвичайні Святі Меси, що проводяться на природі біля невеликих сакральних споруд, Євхаристійні процесії тощо. Духовий оркестр займає своє гідне місце навіть на похоронах. Свята Меса відправляється та керується Римським міссалом тобто головною богослужбовою книгою та іншими, вказаними в ній загальними правилами.

Конкурси та огляди – невід'ємна частина діяльності духового оркестру. У минулому (особливо в епоху соціалізму – 60-80-ті роки минулого століття) огляди мали особливий статус. Їх організували колишні районні центри освіти (ООС). Вони були своєрідною рушійною силою для активності, конкурентоспроможності, а також для підвищення активності та художнього

рівня. Ці центри проводили систематичну роботу в галузі реєстрації музичних колективів, методичної діяльності, музичної освіти керівників гуртів тощо. Вони звертали увагу на загальну якість та репертуар музичних колективів. Однак основним їх недоліком був ідеологічний вплив тодішнього державного керівництва, який проявлявся головним чином у нав'язуванні не лише музичних матеріалів, а й ідей та поглядів. Потрібно було ліквідувати будь-які релігійні прояви. Огляди оркестрів духової музики зазвичай проводилися кожні два роки. У районі Спішска Нова Вес (територія нинішніх районів Спішска Нова Вес, Гельніца та Левоча) це відбувалося частіше. Місцем проведення було село Гельцмановце. У 1985 році «Біяцовчанка» вперше брала участь у районному огляді, потім – майже кожен рік. Згідно з хронічними записами, це було у 1986, 1987, 1988, 1991, 1992, 1995, 1996, 1998 та 1999 роках.

Загалом програма та перебіг оглядів були завжди однаковими. Кожен колектив, що брав участь, мав обмежений проміжок часу для виступу – близько 30 хвилин. Під час цього виступу виконувалася одна обов'язкова композиція та 4-5 композицій із власного репертуару. Після виступу всіх учасників огляду виконувалася остання спільна композиція. Все контролювало експертне журі, яке складалося з представника ООС, професійного композитора, професійного диригента та іншого співробітника (наприклад, диригента духової музики з іншого регіону). Складовою частиною огляду була індивідуальна професійна співбесіда диригента кожного з духових оркестрів-учасників з членами журі, яка зосереджувалася на виявленні рівня професійних знань або визначала потребу щодо проведення консультативних заходів для вдосконалення подальшої діяльності. Потім експертне журі оцінювало виступи на огляді та визначало порядок колективів щодо їх якісного рівня. Учасники отримували документ про участь на огляді (диплом, подяку за участь тощо). Протягом багатьох років кілька раз змінювались загальні критерії огляду. Одним із критеріїв була, наприклад, процентна оцінка духової музики, що мало прямий вплив на розмір гонорарів. Наприклад, у 1988 році на огляді духових оркестрів району Спішска Нова Вес у Гельцмановцях духовий оркестр «Біяцовчанка» був оцінений на рівні 60%. Це означало, що відповідно духовий оркестр мав право на гонорар у розмірі 18 чеських крон на одного члена за одну годину публічного виступу. Після 1989 року огляди за інерцією продовжували відбуватися, але їх структура та значення поступово змінювались.

У репертуарі «Біяцовчанки» переважають автентичні народні пісні, які відомі широкому загалу в даному регіоні та передаються з уст в уста. Окрім того, є ще й інші відомі словацькі народні пісні з інших регіонів, а також популярні пісні з Чехії та Моравії. Основним принципом у виборі творів є відповідний і зрозумілий текст та «захоплююча» мелодія. Далі йде редагування для духової музики, транскрипція нот, репетиція та виконання. Духовий оркестр «Біяцовчанка» (оскільки виник як відгалуження «Ордовьянки») спочатку скопіював народні пісні з музичного репертуару «Ордовьянки». Переважали оброблені пісні з колекцій Штефана Лактіша. Духові оркестри «Ордовьянка» та «Біяцовчанка» мають вісім зошитів із понад двохсот

п'ятдесятьма народними піснями, вибрана частина яких становить їх основний репертуар. Другим джерелом є обробки народних пісень вітчизняних авторів – Йозефа Ляха та Павла Копердака.

Особливий елемент і частку власної творчості також можна знайти в іншому важливому джерелі, яке складається з церковних пісень. В основному це вибрані пісні «Єдиного католицького пісенника» [4], які необхідно було відредагувати з нотних матеріалів, призначених для органу. Цим займалися зокрема Ян Бача, а також Йозеф Лях та Павол Копердак. З 2014 року (після передчасної смерті тодішнього диригента Павла Копердака) Йозеф Лях і донині керує духовим оркестром.

Висновки. Спираючись на наявні фактичні матеріали (протоколи, хроніки, фотографії, церковні записи) та за допомогою ефективної підтримки живих свідків, вдалося зібрати детальну інформацію щодо виникнення та розвитку двох регіональних та жанрово схожих духових оркестрів у сусідніх селах Орджовани та Біяцове. Обидва духові оркестри, хоч і подібні та пов'язані особисто, виникли в різних культурних, соціальних та історичних умовах, а отже, по-різному. Однак їх діяльність у сучасній історії дуже схожа. Позитивним моментом є також інтерес молоді до вивчення музики в школах мистецтв. Це також один із шляхів щодо якісної музичної продукції та підтримки кадрової бази.

Духова музика має своє виправдане місце і сьогодні, оскільки вона є важливим елементом у підтримці та поширенні місцевої та регіональної культури, сприяє гідному святкуванню літургійних свят та забезпечує можливість для художньої реалізації та розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акімяк А. Літургійний спів та духовна музика. Спішське Подградіє – Спішська Капітула: Семінарія ім.єпископа Яна Войташака, 1997. 155 с.
2. Гергелі О., Вурм К. Історичні органи Словаччини. Братислава : OPUS, 1989. 383 с.
3. Гудак Й. Руснак Я., Калявські Л. Шкільна хроніка 1922–1946. Біяцове : Саміздатове видання, 2013. 114 с.
4. Єдиний католицький пісенник. Трнава : Товариство св. Войтеха, 1970. 579 с.

